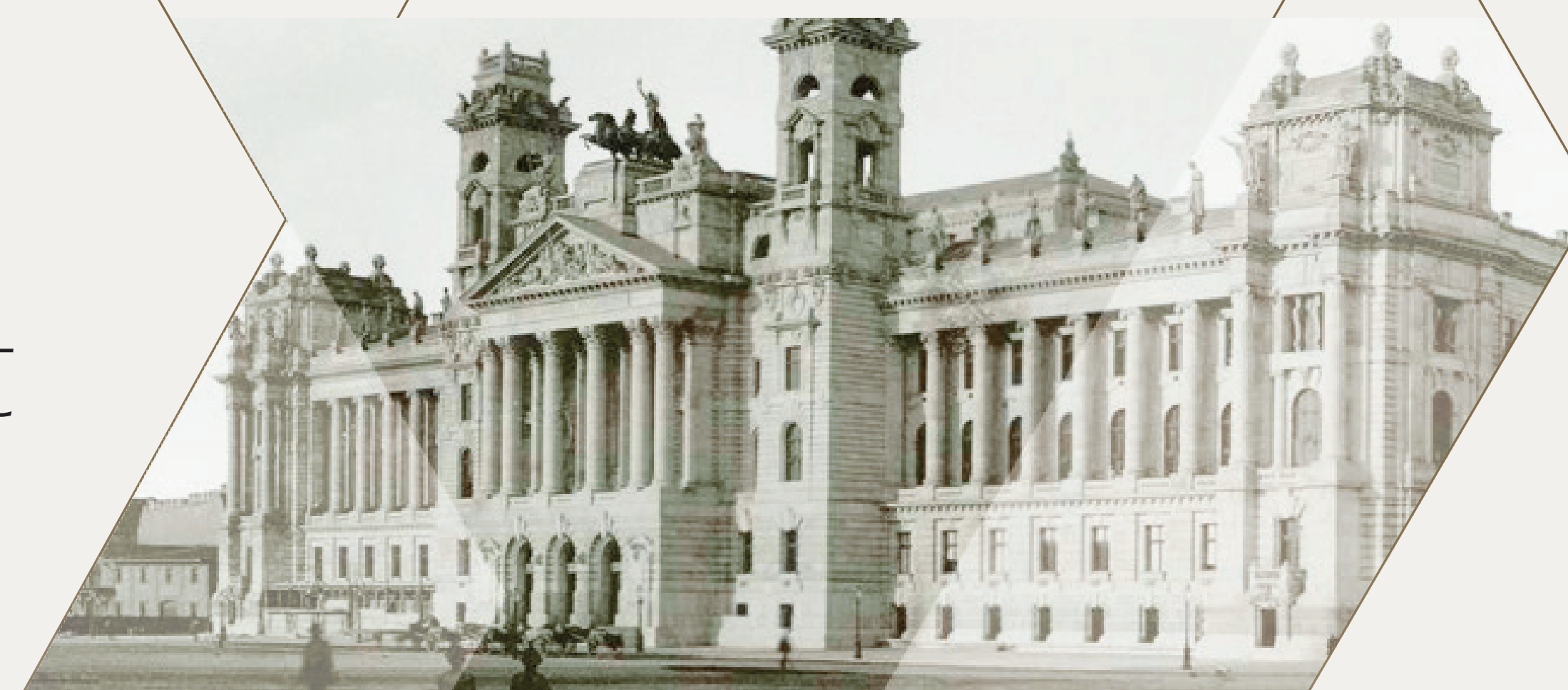

„Az emlékezés erejével...”

Bíróságtörténeti kiállítás- és konferencia-körút

2018-2019

DEBRECENI ÍTÉLŐTÁBLA

A Debreceni Ítéltábla története

Történetének utóbbi közel 300 évében Debrecen mindig meghatározó részese volt a hazai felsőbbbíráskodásnak. A III. Károly-féle igazságszolgáltatási reformoktól (1723) kezdődően, amikor a Tiszántúli Kerületi Ítéltábla felállt, szinte mindig működött a városban harmadfokú (vagy az ítélkezés aktuális fórumrendszerében annak megfelelő) ítélő fórum. Az ítélőtábla története példáját nyújtja a központi igazsáügyi igazgatás, a várospolitikai és a jogász szakma hatékony együttműködésének, s hogy ennek nyomán régóta valódi szimbiózisban él, működik együtt a város és a többszintű jogalkalmazás.

A debreceni ítélőtáblák

A rendes bíróságok közül Debrecenben 1872. január 1. napjától királyi járásbíróság és királyi törvényszék működött, fellebbviteli hatóságuk a marosvásárhelyi királyi ítélőtábla volt 1890-ig, amikor az eredetileg az 1868. LIV. tc. által felállított két királyi ítélőtábla mellé 1890-ben további kilencet állítottak fel.

A város mindig presztízsének növelésére látott lehetőséget abban, ha jelentős intézményeknek kínált otthont. Az ítélőtábla megszerzése érdekében is már meglevő gazdasági, kulturális, infrastrukturális adottságokra, és az ország közéletében általánosságban betöltött kiemelkedő szerepre hivatkozott. Vezetői felismerték, hogy az új fórum a kiemelkedés lehetőségét kínálja. Ezért érveltek egyrészt a számadatokkal, másrészt hivatkoztak a város hagyományos, történelmi jelentőségére: földrajzi, társadalmi, gazdasági súlyára, tiszta magyarságára, a városban működő jogakadémia jelentőségére és a lakosság áldozatkészségére.

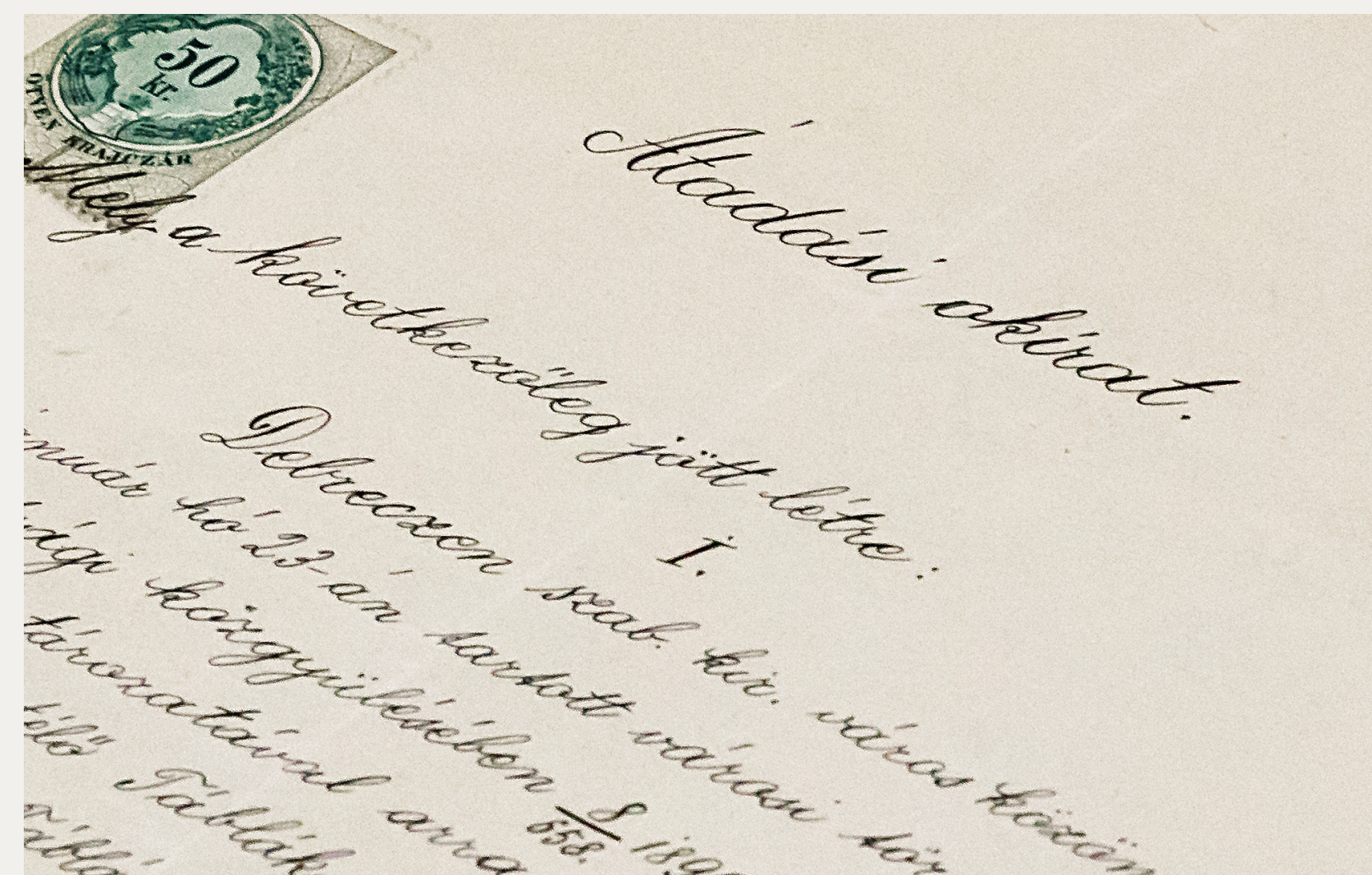
Az 1876-os közigazgatási reformmal az addig különleges jogállást élvezett Hajdúkerület területét, népességét Debrecenhez csatolták, s így kialakult Hajdú vármegye. Ez is jelentősen megnövelte a város súlyát.

Az újrászervezést a rendszerváltás utáni szervezeti reform helyezte kilátásba, majd két lépcsőben (2003-ban és 2005-ben) az ország öt városában, így Debrecenben is, valóban újra megkezdtek működésüket az ítélőtáblák. Az új beosztás szerint a Tábla illetékességi területe jelenleg a Debreceni, a Nyíregyházi, a Miskolci és (2013 szeptembere óta) az Egri Törvényszék területét fogja át.

A Tábla épületei

Debrecenben kevés olyan épület akadt, amelyben egy felsőbbbíróság megfelelő elhelyezésre találhatott volna. A város, amelynek megerősödése, igazgatási értelemben is országos jelentőségűvé válása csak a 18. század végétől, sőt, még inkább a 19. század közepétől figyelhető meg, apró házaival simult be a pusztába, városias, különösen nagyvárosias városmagja – néhány nagyobb, kétszintes épülettől eltekintve – kevésbé volt. A 19. század második felének jelentős építkezései kellettek ahhoz, hogy kinőjenek a földből a mai városképet is meghatározó polgári épületek.

Amikor a királyi ítélőtábla debreceni felállítása került szóba, a polgármester és a város vezetősége kinyilvánította, hogy komoly áldozatokra is hajlandó az ítélőtábla megszerzése érdekében. 1889-ben határozatban ajánlotta fel, hogy megfelelő telket biztosít és ad át ingyenesen az államnak, arra a működés megkezdésétől számított tíz éven belül saját költségen megépítteti a megfelelő széképületet, addig pedig a tábla elhelyezésének költségeit maga a város állja. Erre egyrészt a Podmaniczky-házat bérelte ki 1896-ig, másrészt a Széchenyi utcai „Korona” vendéglő épületében szállásolta el elsősorban a kisegítő személyzet irodáit 1891-ig. Ahogyan aztán haladtak az építkezéssel, úgy váltották ki előbb a „Korona” helyiségeit, majd a Podmaniczky-házat is. Az így felépített, hatalmas épületegyüttes 1896. november 17-én vehette használatba a bíróság, az állam tulajdonába pedig 1897. január 3-án került.

A 2005-ben működését megkezdő új ítélőtábla esetében a történelem szinte megismételte önmagát. A bíróság mai épülete ugyanis szintén a város jelentős áldozatvállalásával épült fel. Alapjainak megásásakor értékes szarmata régészeti leleteket találtak a honfoglalás-korból.

Készítette: **Dr. habil. Balogh Judit**
egyetemi docens, Debreceni Egyetem ÁJK
Fotó: archív és **Vida István Tamás**,
Debreceni Ítéltábla
Grafikai szerkesztés: **Kovács Gábor**,
Országos Bírósági Hivatal

A frissen létrehozott Debreceni Királyi Ítéltábla első elnöke Puky Gyula kúriai bíró lett, akinek irányítása alá a budapesti után a legnagyobb táblai kerület került. Ide tartoztak a debreceni, a máramaroszigeti, a nyíregyházi, a szatmárnémeti és a zilahi királyi törvényszékek területei, mindösszesen 1.127.801 lakossal.

A királyi ítélőtábla (nagyjából az 1890. évi XXV. törvény által meghatározott szervezettel) 1949-ig működött, amikor a szocialista „rendezés” első lépéseként felsőbbbírássá szervezték át. 1950-ben aztán törvény szüntette meg ezeket a bíróságokat, utat adva egy egészen más jellegű bírósági szervezeti koncepciónak.

ORSZÁGOS
BÍRÓSÁGI HIVATAL

DEBRECENI
ÍTÉLŐTÁBLA